

ANTONIUS JACOBUS MARIA THEODORUS PIETERS

12-2-1931 AMSTERDAM 2-11-1997 LEIDERDORP

“Zien en niet bekeken worden ”

“Ik ben geen échte journalist. Ik ben een waarnemer. Sta nooit in het middelpunt, maar altijd net aan de rand. Om te zien, niet bekeken te worden.”

Toen Ton Pieters deze woorden uitsprak werkte hij 25 jaar bij de *Leidse Courant*. Het was 2 april 1982 en groot feest in de Stadsgehoorzaal. Compleet met een jubileumkrantje met loftuizingen van twee (oud-)burgemeesters, Vis en Goekoop, van collega Ruud Paauw van het *Leidsch Dagblad*. Als het aan de jubilaris zelf had gelegen was het feest er nooit gekomen. ‘Waarom zo’n gedoe’, vroeg hij zich ook af bij zijn jubileum.

Maar voor de *Leidse Courant* was het jubileum een van de weinige gelegenheden om notabel Leiden weer eens met de neus op zijn bestaan te drukken. De krant leidde in 1982 al een kwijnend bestaan in de schaduw van het *Leidsch Dagblad* en dat zou nog ruim tien jaar zo blijven. Ton Pieters en zijn rubriek “Langs Omwegen” waren in de stad bekender dan de krant zelf. Dát rechtvaardigde de ongebruikelijke openbare viering van een zilveren jubileum.

Ton Pieters was, toen hij in 1957 bij de *Leidse Courant* solliciteerde, corrector bij het katholieke dagblad *De Tijd*. Zo’n overstap was in die jaren niet ongebruikelijk. “Het voorgeborgte van de redactie”, werd de correctie al bij *De Tijd* genoemd. Als de heren redacteurs het te druk hadden werden correctoren regelmatig ingeschakeld voor journalistieke klusjes. Zo zette ook Ton Pieters zijn eerste schreden richting journalistiek. Het was de tijd waarin journalisten van regionale kranten multi-inzetbaar moesten zijn. Degene die op de perstribune bij de gemeenteraad zat kon ook worden aangetroffen bij de vernissage van een expositie en in het weekeinde langs de lijnen van het voetbalveld.

In Leiden was dat al niet anders. Daar verschenen vier kranten die naar huidige maatstaven met heel minimale middelen werden gemaakt. Het algemene – en toen in alle opzichten al duidelijk grootste – *Leidsch Dagblad*, de christelijke Nieuwe *Leidse Courant*, de katholieke *Leidse Courant* en de plaatselijke editie van *Het Vrije Volk*. De oplages waren klein, net als de redacties. Wie hier werkte moest van alle markten thuis zijn en vooral veel flair hebben.

De komst van een nieuwe redacteur kon al stof voor kopij opleveren. Ton Pieters kreeg als eerste opdracht de stad Leiden te beschrijven door de ogen van een nieuwkomer. Onder de kop ‘Vreemdeling op zoek naar het hart van Leiden’ wist hij een hele pagina te vullen met zijn relaas. Van een bezoek aan de VVV, via het

beklimmen van de Burcht tot de constatering dat de stad toch wel weinig torens telde. Amsterdammer van geboorte, opgegroeid in Haarlem en later woonachtig in Leiden en Zoeterwoude blijven ook later zijn rubrieken een ondertoon van vriendelijke verbazing houden.

Reportages en portretten liggen hem oneindig veel beter dan hard nieuws. Voetbalwedstrijden bekijkt hij, in de woorden van sportliefhebber Ruud Paauw, "met de treurige ogen van iemand die naar het volstrekt verkeerde vertier is gezonden". De gemeenteraad brengt hem tot veelvuldig diep zuchten, gevolgd door de constatering: "Dit is echt heel erg hoor."

Echte mensen daarentegen konden op Ton Pieters' warme belangstelling rekenen. In zijn schrijfstijl spreidde hij een warme bewondering tentoon voor Godfried Bomans, die in zijn "Kopstukken" de journalistiek van de jaren vijftig en zestig prachtig weet te persifleren. Toen de schrijver de stad bezocht voor een lezing annex signeersessie, raakte hij in gesprek met Pieters en ging na afloop met hem mee naar de flat in Zuidwest waar hij met vrouw en drie kinderen woonde. 'Voor een kopje chocolademelk', heette het. Van die chocola werden de twee kennelijk erg vrolijk. Beiden hielden van Dickens, ze hadden allebei op het Haarlemse Triniteitslyceum gezeten, hingen de blije, bij tijd en wijle melancholieke, Bourgondische variant van het katholicisme aan en ze speelden allebei piano. In dit geval ook na middernacht. Daar kwam pas een einde aan toen een bovenbuurman, en collega, met een stok op de vloer begon te bonken. Dat ontlokte Bomans de verzuchting: "Begrijp jij nou dat iemand daarvoor uit zijn warme bed komt."

Hij was absoluut anglofiel, had eigenlijk Engels willen studeren en verbeterde zo nu en dan bij anderen hun uitspraak van de Engelse taal. Zo verzot op Dickens dat hij punch maakte volgens een recept van de Engelse schrijver. Geen wonder dus dat hij zich met veel enthousiasme stortte op het zilveren jubileum van de stedenband Leiden-Oxford, begin jaren zeventig. Jaren later onderhield Ton nog steeds contacten die hij toen had opgedaan.

Bij de *Leidse Courant* zag hij ondertussen tientallen jongere collega's en verschillende chefs komen en gaan. Zelf had hij nooit de ambitie hogerop te komen. Dat paste niet bij zijn karakter, dat door zijn hoofdredacteur Jaap Hallewas bij zijn jubileum gemakshalve maar als "bohemienachtig" werd omschreven.

Ton Pieters vond in de jaren zeventig uiteindelijk zijn vaste stek binnen de krant, als kroniekschrijver met zijn rubriek "Langs Omwegen". In die rubriek, meestal ongeveer een halve pagina groot, kon hij zijn ziel en zaligheid kwijt. Alle onderwerpen – vaak van historische aard – die het pad van Pieters kruisten vonden er een plekje. Van het wel en wee van de Lodewijkskerk via merkwaardige belevenissen van tuinders uit Roelofarendsveen tot middenstanders die nieuwe waren hadden aan te prijzen. En niet te vergeten de opening van nieuwe horecagelegenheden.

Degenen die hij mocht, of activiteiten die zijn sympathie hadden, konden rekenen op een gevoelig geschreven portret. Met wie hij niet mocht – zeurende middenstanders, vervelende verenigingssecretarissen – rekende hij op subtiele doch niet mis te verstane wijze af. Tot verbijstering van collega's meldden sommigen van hen zich

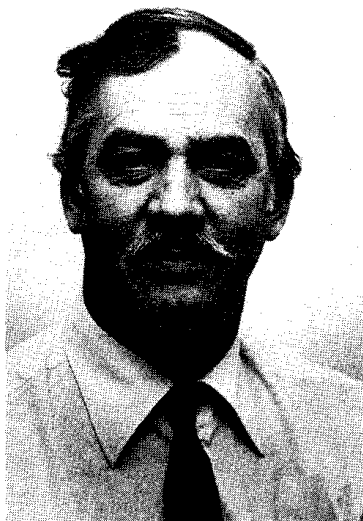

Foto Wim van Noort.

de volgende dag aan de telefoon om zich uiterst tevreden te tonen over het fijne verhaal. Een aantal klopte zelfs regelmatig opnieuw aan om toch maar weer door "meneer Pieters", en door niemand anders, te worden beschreven.

Temidden van de steeds sneller doorstromende en steeds jongere collega's moet Ton Pieters zich in de loop van de jaren tachtig af en toe een vreemdeling op zijn eigen redactie hebben gevoeld. Hoe kon hij die jongeren vertellen dat hij jarenlang met zijn gezin met Kerstmis naar Haarlem afreisde om er de nachtmis in de Bavo bij te wonen?

Het voortdurend afkalven van de oplage van de krant en de aanhoudende geruchten over opheffing deden hem pijn. Het verval van de krant was uiteindelijk zelfs zichtbaar doordat het redactieband aan de Apothekersdijk steeds afgetrapter ging ogen. Achter de verlopen gevel was hij uiteindelijk de laatst overgebleven échte representant van de *Leidse Courant*. Een krant met een uiteindelijk wel erg muf geworden katholieke nestgeur, die dankzij subsidies de andere verzuilde media in de stad had weten te overleven.

Ruim een jaar voordat de *Leidse Courant* daadwerkelijk zou worden opgeheven, werd Ton Pieters, op 27 oktober 1991, getroffen door een herseninfarct; twaalf dagen later volgde er nog een. De man die in zijn werkend leven door stad en land trok werd veroordeeld tot een leven van vergeefs revalideren in verpleeghuizen. Hoe zwaar het hem ook viel afhankelijk te zijn van hulp, hij bleef niettemin schrijven. Korte impressies van een wereld vol sociale controle en van verlangen naar vrijheid. Op de dag van de opheffing van de *Leidse Courant*, 14 november 1992, trok hij in zijn aantekeningen de pijnlijke conclusie dat de krant definitief op zijn rug lag.

Bijna op de kop af vijf jaar later overlijdt Ton Pieters, 66 jaar oud, op 2 november 1997 in Leiderdorp.

Rudolf Kleijn